

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

asociace debatních klubů
České republiky

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Projekt OP VK *Debatování napříč osnovami* CZ.1.07/1.1.00/14.0104

HLAVA XXII: Soud s kapitánem Yossarianem

Vzdělávací oblast:

ČJ – literatura

Cizí jazyky

Cvičení jsem úspěšně využil v semináři AJ na střední škole, lze je ale uplatnit při výuce libovolného cizího jazyka či literatury v ČJ. Při troše fantazie lze formu soudu použít na většinu literárních děl, všude tam, kde učitel nalezne kontroverzní chování postavy. Neměl by být problém cvičení inscenovat na druhém stupni ZŠ.

Věková skupina:

Žáci SŠ, druhého stupně ZŠ

Anotace:

Cvičení má formu hraní rolí – simulaci soudu. Žáci na sebe berou role aktérů soudu a postav literárního díla. Na základě znalosti knihy žáci vystupují (argumentují) na obžalobu resp. obhajobu souzené postavy (zde kapitána Yossariana z knihy J. Hellera Hlava XXII). Realizace cvičení zabere cca 2VH. Lze si (snad) představit i během jediné hodiny.

Vzdělávací cíl:

Základním cílem je motivovat žáky k přečtení vybraného literárního díla. V cizím jazyce je cvičení ideálním nástrojem k prohlubování **specifické slovní zásoby** – jednak z oblasti soudního systému (zločin a trest), a také z oblasti obsahu knihy – v případě Hlavy XXII se jedná o slovní zásobu z oblasti ozbrojených sil a válečného konfliktu.

Rozvíjené kompetence:

Cvičení je založeno na metodě debatování. Rozvíjí proto kompetence typické pro tuto vzdělávací metodu: komunikativní, sociální a personální, k učení a k řešení problémů.

Poznámka:

Forma hraní rolí – simulace soudu nemusí využívat skutečných procesů jakéhokoliv reálného soudu. Blíží se jim, inspiruje se jimi, ale neměly by být svazující.

Postup:

A/ Před hodinou

Cvičení je třeba žákům představit v dostatečném předstihu několika týdnů či spíše měsíců. Učitel vysvětlí, že hlavní postava knihy, kapitán Yossarian, se v knize dopustil závažného trestného činu – v době války opustil jednotku. (Následovat může kratší diskuse o závažnosti takového skutku.) Učitel oznámí, že třída zinscenuje soud, ve kterém se zjistí vina či nevína kapitána Yossariana a případně se rozhodne o výši trestu. Učitel oznámí, že žaloba bude znít: *Kapitán Yossarian se dopustil zběhnutí a opuštění posádky v době války.* (Poznámka: při přípravě na cvičení jsem si specifickou slovní zásobu prohloubil i já!)

Na základě zájmu (nebo určení) učitel vybere žáky pro tyto role:

- žalobce

Tento projekt je spolufinancován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

asociace debatních klubů
České republiky

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Projekt OP VK *Debatování napříč osnovami* CZ.1.07/1.1.00/14.0104

- obhájce
- soudce
- porota
- svědci (zatím bez určení svědků obžaloby či obhajoby)
- další role
 - o novináři
 - o ministerstvo propagandy
 - o nepřátelský špeh
 - o atp.

Úkolem žáků je připravit se na soud – přečíst si knihu. Učitel upozorní, že během soudu budou žáci vystupovat z pohledu své role. Je proto třeba, aby si v průběhu čtení činili výpisky a poznámky, které se jim budou k dané roli hodit. Zatímco soudce, porota a vedlejší role mají na čtení čas až k datu „soudního přelíčení“, učitel musí stanovit kratší čas pro žalobce a obhájce. Ti si totiž po přečtení knihy zvolí svědky obžaloby a obhajoby – postavy z knihy. Poté, co si svědky vyberou, přiřadí tyto postavy žákům, kteří byli určeni pro roli svědků. (Příklad: žalobci se rozhodnou, že jako svého svědka předvolají plukovníka Catharta, a proto oznámí žákovi, který byl určen jako „svědek“, že bude svědkem obžaloby a že bude vystupovat jako plukovník Cathart.). Takto jsou určeni tři svědci obžaloby a tři svědci obhajoby. Nyní si musí svědci knihu (znovu) podrobně přečíst a udělat si poznámky o své postavě a připravit si své „svědectví“.

B/ V hodině:

Cílem žaloby je kapitána Yossariana usvědčit. Cílem obhajoby je zprostit kpt. Yossariana obvinění, případně dokázat významné polehčující okolnosti.

Doporučuji jednotlivé řeči / výstupy časově limitovat

Při 20 výstupech a délce všech výstupů max. 2 min. a minimálních časech na přípravu (cca 1 min. mezi výstupy) lze teoreticky cvičení stihnout za dvě VH. Ideální je celé cvičení realizovat „najednou“ – mít tedy k dispozici dvě po sobě jdoucí hodiny. Verdikt poroty a soudce lze při nedostatku času řešit písemně.

1/ Vystoupí žalobce a přednese obžalovací řeč. Vysvětlí, proč si myslí, že je obžalovaný vinen, a jaké důkazy přinese.

2/ Vystoupí obhájce a přednese obhajobu. Vysvětlí, proč nesouhlasí s obžalobou, proč si myslí, že je kpt. Yossarian nevinný (nebo v čem spočívají významné polehčující okolnosti). Nastíní, jaké důkazy přinese.

3/ Vystoupí druhý žalobce. Vyjádří se k řeči obhajoby. Přednese důkazy žaloby.

4/ Vystoupí druhý obhájce. Vyjádří se k důkazům žaloby. Přednese důkazy obhajoby.

5/ Žalobce předvolá svého 1. svědka. Klade mu otázky, svědek odpovídá.

6/ Křížový výslech 1. svědka obžaloby – otázky kladou obhájci. Jejich cílem je zpochybnit svědectví či hodnověrnost svědka.

7/ Obhajoba předvolá svého 1. svědka. Klade mu otázky, svědek odpovídá.

8/ Křížový výslech 1. svědka obhajoby – otázky kladou žalobci. Jejich cílem je zpochybnit svědectví či hodnověrnost svědka.

9/ - 16/ A tak dále, dokud nevystoupí všech 6 svědků.

V křížovém výslechu se žáci mj. snaží svědka „nachytat“ na neznalosti charakteru postavy – a zpochybnit tak jeho svědectví. Poměrně hezky se ukáže, kdo knihu skutečně četl a kdo ne. Viz „možnosti pro klasifikaci“.

Tento projekt je spolufinancován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

asociace debatních klubů
České republiky

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Projekt OP VK *Debatování napříč osnovami* CZ.1.07/1.1.00/14.0104

17/ Shrnující řeč obžaloby.

18/ Shrnující řeč obhajoby.

Přestávka – porada poroty.

19/ Verdikt poroty. Na základě svých poznámek vyřkne porota verdikt – vinen / nevinen. Porotci musí svůj verdikt obhájit – musí zdůvodnit, proč je jejich verdikt takový, jaký je.

20/ Vystoupí soudce – klade porotě doplňující otázky, proč se rozhodla tak, jak se rozhodla (proč nevzali v úvahu to či ono svědectví, ten či onen důkaz). Soudce oznámí výši trestu a tuto výši zdůvodní.

Modifikace

Na obdobném principu - tedy že „vystupující“ a/ obhájí své řešení – argumentuje v jeho prospěch (a nutně se tedy musí v době přípravy seznámit s knihou, v průběhu soudu dává pozor a činí si výpisky), b/ jeho vystoupení je předmětem kritiky dalších vystupujících (ať již formou otázek, nebo následující řeči, což znamená, že i kritici musí knihu znát a v průběhu soudu dávat pozor a činit si výpisky) lze podle uvážení a velikosti skupiny zapojit i další žáky:

Novináři hodnotí celý průběh soudu (možnost pro písemnou argumentaci). Novináře lze zapojit jejich rozdělením na „Yossarianovy příznivce a odpůrce“.

Ministerstvo propagandy může připravit PR výstup a případně se přit s novináři... Dovedu si představit i roli špeha, který referuje protistraně v konfliktu... Snahou je do činnosti aktivně zapojit všechny žáky – fantazii se meze nekladou.

Délky řečí, případně počet svědků či počet vystoupení žaloby i obhajoby lze pochopitelně měnit.

Nechcete-li dodávat další postavy, lze jednotlivé postavy dublovat – roli jednoho svědka budou zastávat dva žáci. Není problém, aby v křížovém výsledku vystoupili oba.

Možnosti pro klasifikaci:

Žáci vystupují v různých rolích. Jednotná klasifikace je proto obtížná. Cvičení jsem hodnotil na základě jediného kritéria: připraven – nepřipraven, čemuž odpovídala i klasifikace. S radostí jsem rozdělil hodně „výborných“. Nepřipravených bylo velmi málo (viz Komentáře, problémy) a jejich nepřipravenost odhalili jejich spolužáci...

Komentáře, problémy:

Základní cíle, postup a určené role (včetně jmen žáků, kteří tyto role budou zastávat) doporučuji zveřejnit v dostatečném časovém předstihu na nástěnce třídy (vhodné internetové stránce školy). Jména svědků se doplňují postupně, tak jak si je žalobci a obhájci vyberou.

Moje zkušenost s tímto cvičením je obdobná, jako u jiných cvičení využívajících některou z forem debaty – dramaticky poklesl počet žáků nepřipravených na hodinu. Druhou stranou mince je to, že žáci spíše, než aby přišli na hodinu nepřipraveni, nepřijdou vůbec! Klíčové role (obhajoba a obžaloba) jsem „pojistil“ 3x (!) a průběžně jsem sledoval, jak tito žáci postupují s četbou. Každého svědka jsem dubloval – pokud dorazili do školy oba, nechal jsem je vystupovat společně „jako jeden“. Snažil jsem se, aby *každý* žák aktivně vystoupil – pokud tedy do školy přišli, například, všichni žalobci, potom jsem je požádal, aby se v průběhu výstupů střídali.

Tento projekt je spolufinancován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

asociace debatních klubů
České republiky

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Projekt OP VK *Debatování napříč osnovami* CZ.1.07/1.1.00/14.0104

Zcela překvapivý problém nastal v tom, že v našem menším městě máme v knihovně jen dva výtisky Hlavy XXII. Jakkoliv byla kniha na naší škole již roky povinnou četbou, nikomu to nevadilo – až do okamžiku, kdy jsem díky tomuto cvičení žáky skutečně přiměl knihu číst... Překvapivě jen málo rodin mělo knihu v domácí knihovničce. Vřele proto doporučuji zjistit, jak na tom je knihovna ve Vašem městě, příp. zvolit ke cvičení takovou knihu, která je dostupná (fyzicky či elektronicky – pozor ovšem na legálnost stahování!).

Mgr. René Brinda